

Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут
Кафедра дошкільної освіти

«Затверджую»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

« _____ » _____ 20 _____ р.

ПРОГРАМА

ОП. 02 ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА

для студентів

спеціальності 012 Дошкільна освіта

освітнього рівня першого (бакалаврського)

освітньої програми 012.00.01 Дошкільна освіта

Розробники:

Волинець Катерина Іванівна, кандидат педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка,

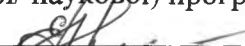
Вертугіна Валентина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка,

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти
Протокол від 09 січня 2019 р. №6

Завідувач кафедри Г.В. Беленька

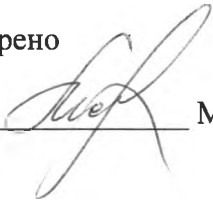
Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/ наукової) програми
(керівником проектної групи) 012.00.01 Дошкільна освіта
(назва освітньої програми)

04.02 2019 р.

Гарант освітньої (професійної/ наукової) програми
(керівник проектної групи) (О.А. Половіна)

Робочу програму перевірено

____.____.2019 р

Заступник директора М.А. Машовець

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____, «__» 20__ р. протокол № __

(підпис)

(ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____, «__» 20__ р. протокол № __

(підпис)

(ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____, «__» 20__ р. протокол № __

(підпис)

(ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____, «__» 20__ р. протокол № __

(підпис)

(ПІБ)

1. Опис виробничої практики

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	13,5/405	13,5/405
Курс	4	4
Семестр	8	8
Кількість змістових модулів з розподілом:		
Обсяг кредитів	13,5	13,5
Обсяг годин	405	405
Самостійна робота	405	405
Форма семестрового контролю	залік	залік

2. Мета і завдання практики.

Мета: підготовка студентів до цілісного виконання функцій вихователя дітей дошкільного віку, формування вмінь проведення системи освітньої роботи з дітьми, розвиток творчого підходу до педагогічної діяльності.

Завдання практики:

- закріплення, поглиблення і збагачення психолого-педагогічних і професійних знань у процесі вирішення конкретних педагогічних завдань в роботі з дітьми дошкільного віку;
- формування і розвиток професійних умінь і навичок;
- вироблення творчого дослідницького підходу до педагогічної діяльності;
- виховання професійно важливих якостей особистості вихователя;
- розвиток професійної рефлексії;
- формування стійкого інтересу до професії вихователя.
- формування турботливого та шанобливого ставлення до дітей, їхнього здоров'я.

Завдання практики спрямовані на формування таких компетентностей:

Загальні компетентності

ЗК-4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК-5. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків власної професійної та інноваційної діяльності.

ЗК-6. Здатність до співпраці та взаємодії у команді.

ЗК-7. Здатність до самокритики та сприймання конструктивної критики

ЗК-11. Здатність до забезпечення безпеки діяльності власної та інших учасників освітнього процесу.

Фахові компетентності

ФК-8. Здатність до організації ігрової (провідної), художньо-мовленнєвої і художньопродуктивної (образотворча, музична, театральна) діяльності дітей раннього і дошкільного віку

ФК-10. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їх можливостей (інклюзивна освіта).

Програмні результати:

ПРН-9. Вживати заходів щодо збереження фізичного і психічного здоров'я дітей та власного

ПРН-11. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і міжособистісне спілкування з дітьми дошкільного віку.

ПРН-12. Володіти технологіями організації розвивального середовища в групах дітей раннього і дошкільного віку.

ПРН-13. Аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини та враховувати їх в освітньому процесі ЗДО.

ПРН-14. Впроваджувати інноваційні педагогічні технології виховання і навчання в освітньому процесі ЗДО

ПРН-16. Планувати освітній процес в ЗДО; розробляти плани та конспекти різних форм освітньої діяльності дітей дошкільного віку з урахуванням вікових особливостей та індивідуальних відмінностей.

ПРН-20. Відповідально ставитись до виконання посадових обов'язків вихователя дітей дошкільного віку та вчителя початкової школи

3. Тематичний план виробничої практики

№ з/п	Назви розділів	Кількість годин			
		Разом (8 тижнів)	Практична робота (9 тижнів)	Самостійна робота	Індивідуальна робота
Змістовий модуль I.					
Організаційна діяльність студентів – практикантів у групах дітей дошкільного віку.					
1.	Складання індивідуального плану роботи студента-практиканта	10	10		
2.	Вивчення діяльності груп дошкільного віку в ЗДО. Ознайомлення з планом освітньо-виховної роботи в групах дітей дошкільного віку, документацією вихователя.	10	10		
2.а	Визначення рівня сформованості компетенції (будь-якої – вибором студента) даної вікової групи за допомогою діагностичних методик	10	10		
3	Підготовчий етап проекту Розробка проекту. Мотивація. Підготовка до проведення проекту.	15			15
	Складання індивідуального плану проходження практики	5			5
	<i>Разом</i>	50	30		20
Змістовий модуль II.					
Педагогічна діяльність студентів-практикантів в групі дітей дошкільного віку					
3.	Практична діяльність на посаді вихователя під керівництвом вихователів та керівника практики.	60	50	10	
3.а	Проведення експериментального дослідження за темою бакалаврської роботи				
3.б	Підготовка до проведення СХД	5			5
3.в	Включення в роботу ЗДО. Підготовка до проведення розваги з дітьми	5		5	
3.г	Дослідно-творчий етап проекту	20			20
	<i>Разом</i>	90	60	15	25
Змістовий модуль III.					
Дослідницька діяльність студентів-практикантів в групі дітей дошкільного віку					
4.	Самостійне виконання студентом-практикантом обов'язків вихователя.	50	40	10	
	Налагодження співпраці з батьками вихованців. Розробка і проведення консультації для батьків (групової або індивідуальної)	10		10	
	Проведення експериментального дослідження за темою бакалаврської роботи				
	Проведення СХД	10	10		
	Проведення основного етапу проекту	20			20
	<i>Разом</i>	90	50	20	20
Змістовий модуль IV.					

Самостійна педагогічна діяльність студентів-практикантів в групі дітей дошкільного віку					
5.	Самостійна організація студентом-практикантом освітнього процесу в групах дошкільного віку. Проведення різноманітних заходів з дітьми з використанням сучасних технологій організації освітнього процесу в ЗДО. Участь у соціальному проекті.	60	50	10	
5.a	Проведення експериментального дослідження за темою бакалаврської роботи				
5.б	Проведення розваги для дітей	10	10		
5.в	Основний етап проекту	20			20
	<i>Разом</i>	90	60	10	20
Змістовий модуль V.					
Залікова робота студента-практиканта у ролі вихователя в групах дітей дошкільного віку					
6.	Відкрите проведення та самоаналіз освітнього процесу в групах дітей дошкільного віку (форма роботи - за вибором) Проведення залікового заняття відповідно до сучасних вимог. Самоаналіз. Аналіз.	50	50		
6.a	Проведення прогулянки. Самоаналіз і аналіз.	10	10		
6.б	Презентація заключного етапу експериментального дослідження на базі практики				
6.в	Заклучний етап проекту	20			20
6.г	Презентація проходження практики на звітній конференції	5		5	
	<i>Разом</i>	85	60	5	20
	<i>Разом за навчальним планом</i>	405	270	35	100

4. Програма практики.

Змістовий модуль I.

Організаційна діяльність студентів – практикантів у групах дошкільного віку

-ознайомлення з документацією виробничої педагогічної практики та вимогами до її ведення;

- вивчення матеріальних та психолого-педагогічних умов діяльності закладу дошкільної освіти;

- бесіди з директором, вихователем-методистом, вихователями з метою ознайомлення з особливостями освітнього процесу в закладі дошкільної освіти;

- складання індивідуального плану студента-практиканта на період виробничої педагогічної практики;

- складання плану проведення експериментально-дослідницького етапу дослідження (для студентів, які пишуть бакалаврську роботу).

- розробка проекту проведення освітньої роботи з дітьми (тема за вибором студента). Підготовчий етап(вибір теми, постановка проблеми, визначення етапів проекту, розподіл завдань....)

Змістовий модуль 2.

Педагогічна діяльність студентів-практикантів в групі дітей дошкільного віку

- практична діяльність студентів-практикантів на посаді вихователя згідно плану навчально-виховної роботи вихователя;
- самостійна організація освітнього процесу в групах дітей дошкільного віку під керівництвом вихователя, самоаналіз;
- ознайомлення з вимогами до проведення СХД. Обрати напрям для залікового заходу (музична, образотворча, театралізована, конструктивна діяльність); розпланувати цей захід поетапно;
- проведення роботи з батьками;
- участь у заходах, які проводяться в ЗДО;
- проведення експериментально-дослідницького етапу дослідження (для студентів, які пишуть бакалаврську роботу);
- підготовка до проведення СХД;
- підготовка до проведення розваги з дітьми (участь беруть всі студенти підгрупи);
- дослідно-творчий етап проекту (пошукова або творча робота, добір інформації та її перетворення, досліди та творчі ігри).

Змістовий модуль 3.

Дослідницька діяльність студентів-практикантів в групі дітей дошкільного віку

- самостійна підготовка дидактичних матеріалів до занять, написання конспектів занять та конспектів проведення різних форм життєдіяльності дитини в ЗДО (конспект ранкового прийому дітей; конспект прогулянки в I чи II половину дня, конспект спостереження, конспект рухливої чи дидактичної гри, конспект заняття з фізкультури на повітрі тощо)
- самостійна організація освітнього процесу в групах дітей дошкільного віку;
- виготовлення посібників, атрибутів для сюжетно-рольових ігор, ігор-драматизацій, рухливих ігор;
- проведення експериментально-дослідницького етапу дослідження (для студентів, які пишуть бакалаврську роботу);
- проведення СХД з дітьми (напрямок СХД за вибором студента);
- продовження дослідно-творчого етапу проекту

Змістовий модуль 4.

Самостійна педагогічна діяльність студентів-практикантів в групі дітей дошкільного віку

- самостійна організація освітнього процесу в групах дітей дошкільного віку;
- обговорення з вихователем планування освітньої роботи в групі на наступний місяць; участь у плануванні;
- участь у заходах, які проводяться у ЗДО (свята, батьківські збори, педагогічна рада, семінари тощо);
- участь у соціальному проекті;
- продовження проведення експериментально-дослідної роботи;
- проведення розваги для дітей

- продовження впровадження проекту

Змістовий модуль 5.

Залікова робота студента-практиканта у ролі вихователя в групах дітей дошкільного віку

- проведення та самоаналіз освітнього процесу в групах дітей дошкільного віку: режимні процеси; інтегровані заняття; заняття з фізкультури на повітрі, прогулянка або розвага (на вибір); СХД;

- аналіз проведення відкритих заходів студентами-практикантами; презентація результатів експериментального дослідження перед педагогами ЗДО;

- підготовка звітної документації;
- презентація результатів проекту (виставка, свято, подарунок, гра-вікторина, квест тощо)

5. Календарний розподіл змісту практики

Зміст виробничої педагогічної практики в групах дошкільного віку орієнтовно розподіляється таким чином:

На *підготовчому етапі (1-й тиждень)* студенти вивчають документацію виробничої педагогічної практики та вимоги до її ведення; складають індивідуальний план студента-практиканта на період виробничої педагогічної практики; вивчають науково-методичні вимоги щодо розробки планів освітньої роботи, конспектів занять тощо; вивчають матеріальні та психолого-педагогічні умови діяльності закладу дошкільної освіти; беруть участь у бесідах з директором (завідувачем), вихователем-методистом, вихователями з метою ознайомлення з особливостями освітнього процесу в закладі дошкільної освіти; спостерігають і аналізують освітній процес в закріпленій за ними групі: заняття, режимні процеси тощо. Окрім того, для студентів-практикантів організовуються показові заняття з різних розділів програми навчання і виховання дітей дошкільного віку, за якою працює заклад дошкільної освіти (комплексні, комбіновані, тематичні, інтегровані, індивідуальні, групові, фронтальні) та інші форми роботи: прогулянки, розваги, тематичні свята, навчальні проекти тощо. Студенти, які пишуть бакалаврську роботу, складають план проведення експериментального дослідження.

В кінці першого тижня студенти завершують складати індивідуальний план проходження практики, готують документацію для самостійного проведення освітньої роботи з дітьми в наступні тижні практики (календарні плани та конспекти занять),

На *основному етапі (2-6 тиждень)* студенти працюють на посаді вихователя: проводять заняття, прогулянки, організовують самостійну художню діяльність дітей у другу половину дня. Проводять інші форми роботи з дітьми (тематичні свята – День фізкультурника, Свято весни, екскурсії, розваги, спілкування старших дітей з молодшими тощо). Практиканти проводять роботу з батьками: беруть участь у батьківських зборах, надають індивідуальні та групові консультації з питань навчання і виховання

дошкільників, проводять бесіди, добирають і оформляють матеріали в батьківських куточках тощо; беруть участь у заходах, які проводяться в ЗДО. Беруть участь у соціальному проекті, який проводиться в Університеті. Студенти, які пишуть бакалаврську роботу, проводять експериментальне дослідження.

Проведення СХД.

На підсумковому етапі (7-8 тижнів) працюючи на посаді вихователя, практиканти проводять залікові заходи. Конспекти залікових занять перед проведенням затверджуються вихователем-методистом закладу дошкільної освіти або керівником практики від кафедри фахової підготовки. Розваги в групі розробляються і проводяться студентом-практикантом (показ різних видів театру, музичні розваги, «Вечір читання віршів», «КВК», «В гостях у бабусі-Ягусі» тощо). Студенти-практиканти *обов'язково* організують і проводять СХД згідно обраного напрямку. Практика завершується обговоренням її підсумків на педагогічній раді у закладі дошкільної освіти та оформленням звітної документації. Студенти, які проводили експериментальне дослідження (згідно теми бакалаврської роботи), презентують результати перед педагогами ЗДО.

Презентація проекту і його результату.

6. Завдання для індивідуальної роботи та критерії оцінювання.

Розроблення, апробація та представлення проекту (тема за вибором студента).

Приклад екологічного проекту

№ п/п	Вимоги до проекту:	Оцінювання
1	Спрямованість на вирішення завдань формування еколого-природничої компетентності	3
2	Наявність 3-х етапів проекту (підготовчий, технологічний, заключний)	2
3	Врахування провідного виду діяльності дітей дошкільного віку	2
4	Стимулювання мисленнєвої та поведінкової активності	2
5	Передбачення активного залучення батьків до проекту	2
6	Забезпечення безпосередньої взаємодії дитини з природою (дослідно-експериментальна діяльність, праця в природі)	2
7	Реалізація естетичної та здоров'язбережувальної компоненти дошкільної освіти	2
	Захист проекту	10
		25

7. Контроль навчальних досягнень.

7.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Теоретично-практичні досягнення студентів-практикантів оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, накопичувальної системи оцінювання рівня теоретичних знань, професійних умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів-практикантів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти.

Оцінювання професійно-практичних досягнень студентів-практикантів

Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю
Відвідування педагогічної практики	30
Складання індивідуального плану	2
Самостійна організація життєдіяльності дітей в першу і другу половину дня.	15
Проведення залікових занять, оснований на сучасних підходах, СХД, прогулянок, розваг тощо	28
Розроблення, апробація та представлення проекту	25
Презентація результатів проходження педагогічної практики на звітній конференції	5
Разом	100

Примітка. Студенти, які беруть участь у соціальному проекті, отримують додаткові бали.

Для оцінювання професійно-практичних досягнень студентів-практикантів застосовуються методи:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.

Методи письмового контролю: аналіз, звіт.

Методи самоконтролю: самоаналіз

Виконання індивідуальної роботи здійснюється з використанням методичних рекомендацій до виробничої педагогічної практики.

Кількість балів за практику залежить від дотримання таких вимог:

- якість і своєчасність виконання завдань,
- повний обсяг їх виконання;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;

- ініціативність у професійно-практичній діяльності.

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл.5.

Загальні критерії оцінювання професійно-практичних досягнень студентів-практикантів

Таблиця 5

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	Виконано повний обсяг програми виробничої практики та індивідуального плану студента-практиканта. Успішна презентація звіту і звітної документації; активне креативне включення в освітній процес; креативний підхід до складання залікових заходів та їх реалізації. Успішна презентація звіту і звітної документації.
«добре»	Виконаний повний обсяг програми виробничої педагогічної практики, індивідуальний план студента-практиканта; у проведенні освітньої роботи допущено неточності. Впевнена презентація звіту і звітної документації.
«задовільно»	Виконано обсяг програми виробничої педагогічної практики та індивідуального плану студента-практиканта; включення студента-практиканта в освітній процес дітей дошкільного віку відбувалося за вимогою вихователя або керівника практики; нечітка презентація звіту і звітної документації, яка може бути доопрацьована з допомогою викладача.
«незадовільно»	Не виконано обсяг програми виробничої практики та індивідуального плану; зміст розкритий недостатньо; відсутність інтересу до включення в освітній процес групи; представлена звітна документація не відповідає вимогам. Студент-практикант не готовий до фахової діяльності.

7.2. Шкала відповідності оцінок.

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

8. Перелік звітної документації.

1. Індивідуальний план проходження виробничої практики.
2. Два конспекти залікових видів діяльності (підписані вихователем-методистом ЗДО або керівником практики) (конспект заняття, конспект прогулянки)
3. Відео презентація залікового заняття.
4. Відеопрезентація проведення СХД з дітьми.
5. Фото-, (відео)- презентація прогулянки у I або II половину дня (основні фрагменти) або розваги.
6. Презентація проведення **проекту** з дітьми дошкільного віку.
7. Презентація результатів проходження практики на звітній конференції (фотозвіт).
8. Характеристика з бази практики, завірена керівником закладу дошкільної освіти.

Примітка. Студенти, які проходять виробничу практику за клопотанням, ведуть *щоденник практики* і звітуються перед керівником практики.

9. Рекомендовані джерела

Основна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. // Дошкільне виховання. – 2012. – №7. – С. 4-19.
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк ;авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л.Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко [та ін.] ; наук. ред. Г.В. Беленька, М.А. Машовець ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. - К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. - 304 с.
3. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту: О.В. Огнев'юк; наук. ред. Г.В. Беленька ; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Д. Богініч, В.М. Вертугіна та ін. – К.: Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 352 с.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник / Т. І. Поніманська. 2-ге вид., доповн. – К.: Академвидав, 2013. – 464 с. - (серія «Альма-матер»).

Додаткова:

1. Богданець-Білоskalенко Н.І. Українська дитяча література. Навч. посібник / Н. Богданець-Білоskalенко – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 280 с.
2. Березюк В. С. Б48 Інноваційні технології в ДНЗ / Березюк В. С., Рудік О. А.— Х. : Вид. група «Основа», 2017. — 224 с. — (Серія «ДНЗ. Керівнику»)

3. Вільчковський Е.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. – [2-ге вид., перероб. та доп.] / Е.С Вільчковський., О.І. Курок. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 428 с.
4. Дошкільнятам про світ природи: Старший дошкільний вік: навч.-метод. посіб. / Г.В. Беленька, Т.С. Науменко, О.А. Половіна. – К.: Генеза, 2013. – 112 с.
5. Дошкільнятам про світ природи: Діти четвертого року життя: навч.-метод. посіб. / Г.В. Беленька, О.А. Половіна. – К.: Генеза, 2018. – 120 с.
6. Маценко Т. М. Ігротека вихователя ДНЗ. Система розвивальних ігор для дітей 5–6-ти (7-ми) років (старша група) / Т. М. Маценко, Н. О. Веткова, А. Г. Мельникова, Т. С. Завірюха. — Х. : Вид. група «Основа», 2017.— 140, [4] с. — (Серія «Вихователю ДНЗ»).
7. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: [навчально-методичний посібник] / за ред. Г.С.Тарасенко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 320 с.